תלמוד בבלי · אחרונים · אור הישר · מסכתות קטנות

אור הישר על מסכת שמחות

הרב שמואל יצחק הילמן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור הישר על מסכת שמחות

הרב שמואל יצחק הילמן

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-הישר-על-מסכת-שמחות/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 4
פרק ג 4
פרק ד 4
פרק ה 5
פרק ו 5
פרק ז 5
פרק ח 5
פרק ט 6
פרק י 7
פרק יא 7
פרק יב 7
פרק יג 7
פרק יד 8

פרק א

אין קושרין את לחייו אין פוקקין את נקביו כו', ע' בת' שבות יעקב ח"ג סי' ע"ה.
שם ר' יהודא אומר איש טוב היה נאמן אוכל מעמלו כו', בברכות ט"ז ע"ב הוא בשם ר' יוסי, וע"ש בחידושי אגדות ובמה שהארכתי בחידושי שם.
שם אף הוא הניח לו להניח תפילין אמרו לו לא לימדתנו רבינו שהעבדים פטורין מן התפילין אמר להו אין טבי עבדי כשאר כל העבדים כשר היה, ע' גיטין ד"מ ע"א ובמש"כ בהקדמת ספרי למס' ברכות.

פרק ב

אנכי חטאתי אנכי ולא ביתי ולא בני מלמד שהתודה באמונה כו', ע' סנהדרין מ"ד ע"א ובפדר"א פל"ח ובמד"ר מסעי פכ"ג סי' ו' ובילקוט יהושע רמז י"ח.
שם מי שנפל לים מי ששטפו נהר מי שאכלתו היה כו' מאימתי מתחילין למנות להם משעה שנתייאשו לבקש, ע' באוצר הגאונים חלק התשובות למס' מו"ק דף כ"ב ע"א מה שהובא בשם רב שרירא ורב האי גאון ז"ל, וע"ע בעקידה שער כ"ח שכ' אהא דכתיב ויקרע יעקב שמלותיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו וגו', משום שגזר ואמר כתונת בני זה חיה רעה אכלתהו, ומשנתייאש החל האבלות וע"ע בראב"ן סי' ק"ח.

פרק ג

מת פחות מחמשים מת בהכרת כו'. במו"ק כ"ח ע"א גריס מת בחמשים שנה כו', ובירושלמי בכורים רפ"ב הגרסא לחמשים שנה וע"ש במפרשים ובתוס' שבת כ"ה ע"א ד"ה כרת ובריש יבמות ד"ה אשת אחיו.

פרק ד

היה עומד וקובר את מתו עד שהוא עומד בתוך הקבר מקבל מאחרים וקובר פירש ה"ז לא יטמא, ע' תוס' שבועות י"ז ע"א ד"ה נזיר בקבר ובס' האשכול ה' טומאת כהנים ובנחל אשכול שם.
שם כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה כהן סופג את הארבעים כו', ע' נזיר נ"ד ע"ב תוד"ה ת"ש ובר"ש אהלות פ"א מ"ב.

פרק ה

אבל כל שבעת הימים אסור לעשות מלאכה הוא ובניו ובנותיו ועבדיו ושפחותיו ובהמתו, פי' בניו ובנותיו הסמוכין על שלחנו מעשה ידיהם שלו כדמפרש בתורת האדם להרמב"ן ענין האבילות ובשו"ע סי' ש"פ. וע"ש בש"ך סקי"ז ובח"ס חי"ד ס"ס שכ"ד.
שם מת אחד מהמנדים אם נתן רשות לחבירים מתירים לו ואם לאו אין מתירין לו, ע' באוצר הגאונים בחלק התשובות למס' מו"ק דף ט"ז מש"כ בשם רב האי גאון ז"ל.

פרק ו

אלו שמקיפין דרך שמאל אבל ומנודה ומי שיש לו חולה בתוך ביתו ומי שאבד לו אבדה, הנה הכא חשיב ארבעה שמקיפין דרך שמאל ובמשנה מדות פ"ב מ"ב חשיב רק אבל ומנודה וצ"ע.

פרק ז

שלשים יום לאבל כו', ע' עקידה שער נ"ט.
שם שלשים יום לגיהוץ, עמש"כ בשם רב האי גאון ז"ל באוצר הגאונים למס' מו"ק דף כ"ג ע"א בחלק התשובות.
שם בד"א בזמן שאינה רוצה להתגייר אבל אם רוצה להתגייר מטבילה ומשחררה ומותר בה מיד רשב"א אומר כו', וכה"ג ביבמות מ"ז ע"ב וע' ירושלמי מכות פ"ב ה"ו ובתוס' סנהדרין כ"א ע"א וקידושין כ"ב ע"א.

פרק ח

יוצאין לבית הקברות ופוקדין על המתים עד שלשה ימים כו', ע' מה שהאריך בזה בח"ס חי"ד סי' של"ח.
שם דורשי חמודות אמרו ונתצתם את מזבחותם מה חטאו עצים ואבנים אלא לפי שבא לאדם תקלה על ידיהם כו', ע' ספרא קדושים פרק י"א ובמד"ר בראשית ס"פ ט"ו ובפ' אמור פכ"ז סי' ג',
שם והרגת את האשה ואת הבהמה אם אדם חטא בהמה מה חטאה כו', ע' סנהדרין נ"ד ע"א במשנה ובגמרא שם ובמד"ר בלק פ"כ סי' י"ד ובתנחומא שם סי' ט' ובפסיקתא רבתי פיסקא וה' פקד את שרה.

שם וכן הוא אומר באבני מזבח לא תניף עליהם ברזל כו', ע' מדות פ"ג מ"ד ובמכילתא ס"פ יתרו.

פרק ט

ר"ג אומר השואל חלוק מחברו לילך ולבקר בו את אביו הלך ומצאו שמת קורע ומאחהו ומחזיר לו חלוקו ונותן לו דמי קרעו לקחו הימנו סתם אינו רשאי לקרוע והנה הגר"א ז"ל גריס בהך ברייתא רשב"ג, ובודאי דגרסתו לקוחה מתוספתא דב"מ פ"ח ומו"ק דכ"ו דהתם הגרסא רשב"ג.

והנה ראיתי בנחל יצחק ס"ס ס"א שכ' דאי דרשינן לישנא יתירה לטפויי מילתא או לא תלי נמי בפלוגתא דתנאי ר"פ הפועלים בהא דר' יוחנן בן מתיא כו' ואוקמינן שם דפ"ו ואם פסק להן מזונות ריבה להן ומעשה נמי כו' ופירש"י דכיון דלא צריך לאתנויי ואתני מזוני יתירה קאמר ומבואר שם במשנה דרשב"ג סבר הכל כמנהג המדינה ופי' הטור בסי' של"א ס"ב דת"ק ס"ל דאהני לישנא יתירה ורשב"ג ס"ל דלא אהני לישנא יתירה לאטפויי א"כ מצינו פלוגתא דתנאי בזה ומיישב בהכי קושית התוס' בערכין די"ט ע"א ד"ה הוא דאמר ע"ש, ולע"ד לא זו הדרך בהבנת הסוגיא דב"מ. רק התם פליגי אם מועיל תנאי במקום מנהג, וזהו כוונת רש"י שם במש"כ דכיון דלא צריך לאתנויי פי' דהא יש שם מנהג ובכ"ז אתני בע"כ דמועיל התנאי למזוני יתירה כו' ע"ש, ולישנא יתירה אין לו שום שייכות לתנאי כמובן, ואדרבה מהא דבסוגיין נראה להיפוך דרשב"ג ס"ל לישנא יתירה לטפויי מילתא קאתי, דהא בסיפא קתני לקחו הימנו בסתם אינו רשאי לקרוע ומאין יצמח לו ההיתר ברישא דברייתא לקרוע בבגדו של חבירו הלא הוא רק משום לישנא יתירה שהודיעו בשעת שאילת הבגד שהולך בו לבקר את אביו שהוא חולה ומדבריו יבין המשאיל שאם ימות אביו יקרע בו ולכן אמרינן שע"מ כן השאילו אלמא דרשב"ג ס"ל לישנא יתירה לטפויי, וכן דייק הנמו"י במו"ק שם דז"ל קורע ומאחו שכיון שהודיעו שלבקר החולה הלך כאילו נטל רשות ממנו שאם ימצאנו מת יקרענו ע"כ, ואח"כ כ' בד"ה ומאחה וז"ל אע"פ ששאר קרעים של אב אינן מתאחין שאם נתן לו רשות לקרוע שלא יתבייש שם לא הקנהו הלכיך מאחו ע"ש, והנה תוכן כוונתו מבואר שבא לתרץ בדבריו קושית הרא"ש במו"ק שם למה ניתן להאחות הלא הוא מן הקרעין שאין מתאחין והכא הלא ברשות הוא קורע כו' וע' בטור וב"י סי' ש"מ ובכ"מ פ"ה ה"ז מה' אבל, אולם לפמש"כ מיושב קושית הראשונים ברווחא, דבאמת אם היה מתנה בתנאי גמור כדין לקרוע בבגד אז הוה קם דינא לבלי לאחות קרע שעל אביו אע"פ שהוא שאול, משא"כ

הכא דדיינינן היתר הקריעה גם מתחילה רק מטעם גילוי מילתא על שהמשאיל שתק על הלישנא יתירה של השואל, לכן די לנו אם נתירנו את הקריעה אמנם אח"כ מאחה כיון שלא היה בזה תנאי מפורש כמשפטי התנאים, אכן עכ"פ נראה בעליל דרשב"ג ס"ל דדיינינן לישנא יתרה כנ"ל, ודוחק לחלק דדוקא התם ס"ל לרשב"ג דאהני יתור לשון משום דלא היה יכול לדבר דבריו בפירוש מפני כבוד אביו ודאסור לפתוח פיו לשטן משא"כ בעלמא שהיה יכול לפרש דבריו בתנאי מפורש, דאין זה במשמע כנלע"ד.

פרק י

אבל כל זמן שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש ומן התפלה בברכות רפ"ג ובב"ר פנ"ח סי' ו' הגרסא מן התפלה ומן התפילין כו' וע"ע במד"ר ר"פ וילך.

פרק יא

המת והכלה שהיו מקלסין ובאין זה כנגד זה מעבירין את המת מלפני הכלה כו', ע' העמק שאלה לשאילתות ס"פ בראשית.
שם אבל כל זמן שמתו מוטל לפניו אינו ישן לא ע"ג מטה ולא ע"ג מטה כפויה, פי' אלא ישן ע"ג קרקע כדמפרש בתורת האדם להרמב"ן בענין מי שמתו מוטל לפניו.

פרק יב

אבא שאול בן בטנית היה אומר לבניו קברו אותי תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מאפלוני, הנה התוס' בברכות י"ח ע"א ובכ"מ הביאו ראיה מהך דהכא להסיר הציצית מטליתות של מתים, אבל מסקו על זה דהגמרא חולק עליו, וכוונתם למנחות מ"א שהביאו שם מקודם, דשם אמרו בההיא שעתא ודאי רמינן ליה, פי' אחרי מיתתו ודאי מטילין ציצית בהתכריכין שהכין בחייו, והוא נגד צוואת אבא שאול דהכא ע"ש, אבל לפי גרסת הילקוט בפ' תצא רמז תתקל"ג אין שום סתירה, דאיהו גריס במנחות שם בההיא שעתא ודאי לא, משום לועג לרש כו' ע"ש, והשתא לפי גרסתו ודאי אין מטילין ציצית בתכריכין. משום דבזה יהיה לועג לדש, ועפ"ז דוקא מתאמת צוואת אבא שאול דהכא עם סוגיא דמנחות, ובמק"א הארכתי.

פרק יג

המוצא מת בקבר הרי זה לא יזיזנו ממקומו אא"כ יודע שמקומו שאול לו, כ"ה הגרסא בתורת האדם להרמב"ן ענין הקבורה.

פרק יד

האשה שירשה את הקבר נקברת בתוכו היא וכל יוצאי ירכה דברי ר"מ וחכ"א ולא יוצאי ירכה כו', ע' גרסת וביאור הברייתא בתורת האדם להרמב"ן ענין הקבורה.
שם לאחר יב"ח הרי זה לא יזכור לו כל עיקר כו', ע' עקידה שער ס"ט.